מאי הרים אמר רב פפא תורא ברא דעינא: דק תבלול: ת"ר דק משוקע הרי זה מום צף אינו מום והתניא איפכא לא קשיא הא בשחור הא בלבן [ו] והא אין מומין בלבן אלא הא [א] בדוק לבן הא בדוק שחור דאמר רבה בר בר חנה סח לי [ר'] יאשיה דמן אושא [א]דק שחור משוקע הרי זה מום צף אינו מום דק לבן משוקע אינו מום צף הרי זה מום וסימניך ברקא: חלזון נחש (א)ועצב: איבעיא להו חלזון הוא נחש או דלמא חלזון או נחש ת"ש דאמר רבה בר בר חנה סח לי [ב] רבי יוחנן בן אלעזר זקן אחד היה בשכונתינו ור"ש בן יוסי [ג] לקוניא שמו ומימי לא עברתי לפניו פעם אחת עברתי לפניו אמר לי שב בני שב חלזון זה מום קבוע [ד] לשחוט עליו וזהו נחש שאמרו חכמים ואע"פ שאמרו [ב]אין אדם רואה מומין לעצמו [ב]אבל מורה הלכה לתלמידים ותלמידים [ה] מורין לו [ג]והאמר ר' אבא אמר רב הונא [ו] [ג]כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו איהו נמי מורה ובא הוה מעיקרא: איזהו תבלול לבן הפוסק [ז] את הסירא: מתני' מני רבי יוסי היא דתניא לבן ונכנס בשחור שחור ונכנס בלבן ה"ז מום דברי ר"מ ר' יוסי אומר [ד]לבן ונכנס בשחור ה"ז מום שחור ונכנס בלבן אינו מום [ד]שאין מומין בלבן אמר רב מ"ט דרבי יוסי דכתיב [1] יצא מחלב עינימו תרבא דעינא איקרי עינימו סתמא לא איקרי ור"מ מ"ט [ח] מה לשון תבלול דבר המבלבל את העינים: **מתני'** חורוור [ה]והמים הקבועין איזהו חורוור הקבוע כל ששהה שמונים יום [ט]ר' חנניא בן אנטיגנוס אמר [ו]בודקין אותו ג' פעמים בתוך שמונים יום ואלו הן מים הקבועין אכל לח ויבש של גשמים לח ויבש של שלחים (א) או אכל היבש ואח"כ הלח אינו מום עד שיאכל [ט] הלח ואח"כ היבש: **גמ'** מתני' מני רבי יהודה היא דתניא חורוור קבוע ארבעים יום ומים [י] הקבועים שמונים יום דברי ר"מ ורבי יהודה אומר חורוור [יא] שמונים יום ואלו הן מים הקבועים אכל לח ויבש של (ב) [יב] בית השלחין או שאכל יבש ואח"כ אכל הלח [יג] אין מום עד שיאכל יבש אחר הלח וישנו ג' חדשים והא [יד] תרוייהו תננהי אכל לח ויבש של גשמים לח ויבש של בית השלחין חסורי מיחסרא והכי קתני אכל לח ויבש של גשמים ה"ז מום בית השלחין אינו מום ודגשמים נמי אכל יבש ואח"כ אכל לח אינו מום עד שיאכל יבש אחר הלח וישנו ג' חדשים איני (ג) [טו] [ז]והתניא והא רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אדר וניסן לח אלול ותשרי יבש [ז]אימא אדר וחצי ניסן לח אלול וחצי תשרי יבש: איבעיא להו לח בזמן לח ויבש בזמן היבש או דלמא לח ויבש בזמן הלח תא שמע דאמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אדר וניסן לח אלול ותשרי יבש דלמא פירי דאלול ותשרי מאכילנא ליה באדר וניסן וכמה מאכילין אותו אמר רבי יוחנן משום רבי פנחס בן ערובא [ח]כגרוגרת אמר [טז] רבא בעי במערבא כגרוגרות [ז] בסעודה ראשונה

או

תורא ברא דעינא. שורה חיצונה של עין היינו [יז] בת עין המכסה את העין: **דק משוקע.** דק המשקע את העין הרי זה מום: **הא בשחור הא בלבן.** השתא קס"ד דמוקים חדא בשחור של עין וחדא בלבן של עין: **וסימניך ברקא.** מייל"א דהוי לבן וצף והוי מום הכא נמי סימן זה יהא לך [יח] בדוק דלבן וצף הוי מום: **ברקא.** [יט] כגון השוכר את החמור והבריקה (ב"מ דף עח.): **זקן אחד.** כהן היה: **לא עברתי לפניו.** שגדול הדור היה: **חלזון זה.** בכור היה לו לאותו זקן והיה לו חלזון בעיניו: **שמורה הלכה.** [כ] הלכה חדשה שלא שמעוה מאחר: **קודם מעשה.** קודם שבא מעשה ההלכה [כא] בידו: **שומעין לו.** ועושין מעשה: **אין שומעין לו.** דבשביל המעשה אומרה. והכא מאן לייט ליה במאי דאמר דמום קבוע הוא: **מתניתין.** דקתני אין מום בלבן רבי יוסי היא: **יצא מחלב עינימו.** יצא רשע לתרבות רעה מרוב שומן שבעינו ושומן העין בלבן הוא: **דבר המבלבל.** שפוסק הסירא ומערב השחור והלבן כל היכי דעבר הוי מבלבל: **מתני' חורוור.** חולי הוא שיש (ד) טיפין לבנות בעין: ה) **הקבועים.** אתרוייהו [קאי] אחורוור ואמים: **בודקין** [כב] **ג"פ בתוך שמונים יום.** ואם לא בדקוהו אע"פ ט) שמום [כג] נמצא שם ביום שמונים לא הוי מום דשמא בינתים הלך לו וחזר שכן דרכו: **מים.** [כד] שעיניו נוטפות מים: **אלו הם המים הקבועין.** כלומר במאי ידעינן אי קבועין הן אי עוברים: **אכל לח ויבש של גשמים.** אם האכילוהו לרפואה תבן ומספוא שקורין פיצ"א: **לח.** הגדל בניסן ויבש הגדל בתשרי כדמפרש בגמרא והאכילוהו ביחד לח ויבש של גשמים הגדל בשדה בית הבעל דסגי ליה בגשמים: **או לח ויבש של שלחים.** קרקע שצריכה להשקות: **או שלא אכל** לח ויבש ביחד אלא אכל יבש ואח"כ אכל לח לרפואה אין זה דרך רפואה [כה] אע"פ שלא נתרפא בכך אינו מום עד שיאכל יבש אחר הלח דזו היא דרך רפואתו ואם לא נתרפא הוי מום: **גמ' מתני'.** דקתני חורוור קבוע שמונים יום רבי יהודה היא: **אכל לח ויבש של בית הבעל.** שאין צריך להשקותה ההוא הוי רפואה: **ולא לח ויבש של שלחין.** דלא הוי רפואה ולא בדקינא ביה: **או שאכל יבש.** של בית הבעל ואחר כך לח אינו נבדק בכך דאין זו דרך רפואה: **וישנו ג' חדשים.** דג' חדשים בדקינן ליה בהכי: **ה"ז מום.** אם לא נתרפא בכך: **והאנן תרוייהו תנן.** דבין של בית הבעל בין של שלחין ואי אכיל יבש אחר הלח מסי ובדקינן ומתניתין כרבי יהודה אוקימתא: **חסורי מחסרא.** מתני': **לח בזמן לח.** מספוא הגדל באדר וניסן מאכילין אותו באדר וניסן: **ויבש ביבש.** מספוא הגדל באלול ותשרי מאכילין אותו בתשרי דלא שחטי ליה עד שיעברו (ה) כל ימי הקיץ ויבדק בשניהם: **ת"ש.** דלח בזמן לח ויבש בזמן יבש: **וכמה מאכילין אותו.** בכל יום: **בסעודה ראשונה.** שאוכל בכל יום יהבינן לי' מן הרפואה כגרוגרות י):

או

וסימניך ברקא. משמע דהוי מום קבוע ותימה דבפ' מי שאחזו (גיטין סט.) יש רפואות [כו] לברקא ובפרק המוציא יין (שבת עח.) נמי אמרי' כוחלין לברקותי וי"ל דהתם מיירי בממשמשין ובאין קודם שנקבעו וכן נמי כ)[צריך] לתרץ אקושיא אחריתי דהתם בפרק המוציא יין קתני (ג"ז שם) דם כדי לכחול עין אחת שכך כוחלין (ליחוור) כ)[ליארוד] ל)ובתוספתא (דשבת פ"ט) גרסי' להו ובתוספתא במכילתין (פ"ד) כתוב יארוד במקום חורוור משמע דהכל אחד וחורוור הקבוע חשיב לקמן מום ומיהו איכא למימר דבשבת מיירי באותו שאינו קבוע ועוד יש לתרץ דהיכא דאין מתרפא מאליו חשיב מום והא דקאמר לקמן גבי מים הקבועים דאם עובר כשמאכילין אותו לח ויבש של גשמים לא הוי קבוע אין זו רפואה ממש אלא בדיקה ונסיון אם הם קבועים אם לאו אבל רפואה גמורה יכולה להעביר מום קבוע תדע דלקמן (דף לט:) אמרינן גבי נפגם הזובן נפגם ולא ניטל דניטל חוזר לאיתנו יותר [כז] מ) וכשנפגם נמי הוי יכול ליטלו ומיהו י"ל דכי נפגם תחלה אין לו תקנה וקצת יש לדקדק מילפת דכתיבא באורייתא והוי מום כדלקמן (דף מא.) והיא חזזית המצרית ובב"ק בפרק מרובה (דף פ:) משמע דיש לה רפואה כדאמרינן מתריעין על החיכוך בשבת ומוקי לה בחזזית המצרית דלח מבחוץ ויבש מבפנים ומיהו יש לפרש דהא שמתריעין לאו שתתרפא אלא שלא תוסיף דמה נפשך אין לה רפואה דאמרי' לקמן שמלפפת והולכת עד יום המיתה וכתיב נמי אשר לא תוכל להרפא ומיהו יש לדקדק מיבלת דכתיבא נ) והויא מום כדלקמן ותנן בפ' המוצא תפילין (עירובין קג.) חותכין יבלת במקדש וכן חותכין יבלת [כח] בפסח (פסחים סה:) אלמא יש לה רפואה בחתיכה וחשיב מום ואין להעמידה [כט] דלית בה עצם דתלתולי בעלמא הוא כדלקמן ומיהו יש להעמידה ביבלת שבעין ודלית ביה שער דאין שוחטין עלה לא במקדש ולא במדינה ואע"ג [ל] דאמרי' בעירובין (שם) לחה ויבשה יד וכלי הכל שייך ביבלת שבעין: **אם** קודם מעשה אמרה שומעין לו. אומר ר"ת דלא אמרי' הכי אלא היכא דצריך לאותה הוראה כי הכא וביבמות בפ' הערל (דף עו.) גבי אגר חרב כישמעאל ובפרק נושאין על האנוסה (יבמות לח.) גבי גר נושא אשת אחיו מאמו ובריש עשרה יוחסין (קדושין ע:) גבי עובדא דרב יהודה דכל דאמר מבית חשמונאי אתינא עבדא הוא שהיה נראה [לא] לרב יהודה שאומר כן לפי שהקניטו: **יצא** מחלב עינימו. לפי הדרשה לבן שבעין קורין חלב כדפי' בקונטרס שהם שומן העין ורוצה לומר שיצא הרשע לתרבות רעה מרוב שומן שבעין אבל פשטיה דקרא רוצה לומר שיוצא העין ובולט לחוץ מרוב שומן [לב] שבתוכו:

שיהו

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ז מהלכות ביאת מקדש הל' ה:

יט ב מיי' פי"א מהל' סנהדרין הל' ז טוש"ע ח"מ סי' יח סעיף ה:

כ ג שו"ע י"ד סי' רמב סעיף לו בהגה:

כא ד ה מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הל' ה:

כב ו מיי' פ"ב מהלכות איסורי מזבח הל' יב:

כג ז מיי' שם הלכה יג:

כד ח מיי' שם הל' יד:

תורה אור השלם

1. יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵמוֹ עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב:
תהלים עג ז

שיטה מקובצת

א] הא בדק לבן הא בדק: ב] רבי יונתן בן: ג] יוסי בן לקוניא: ד] קבוע הוא לשחוט: ה] ותלמידים רואים איני והאמר: ו] הונא אמר רב: ז] הפוסק בסירה: ח] מ"ט אמר רבא מה: ט] שיאכל היבש אחר הלח: י] ומים קבועים: יא] חורוור קבוע שמונים כו' מים קבועים: יב] של בית הבעל לח ויבש של בית השלחין: יג] הלח אינו מום עד: יד] והא אנן תרוייהו: טו] איני והא אמר רב אידי: טז] אמר עולא תי' רבא נמחק: יז] עין היינו בבת עין: יח] לך בדק דלבן: יט] ברקא כמו השוכר: כ] תיבת הלכה נמחק: כא] ההלכה לידו הס"ד: כב] בודקין אותו ג' פעמים: כג] שנמצא שם: כד] מים דרכו שעיניו: כה] רפואה ואע"פ: כו] רפואות לברוקתי: כז] יותר משנפגם ואמאי הרי נמי יכול ליטלו: כח] דפסח בריש אלו דברים: כט] להעמידה בגוף דלית: ל] דמזכירין בעירובין תי' דאמרינן נמחק: לא] נראה שרב יהודה: לב] שבתוכו. ס"א שתחתיו:

רבינו גרשום

תורא ברא דעינא. שורה שחוץ מן העין שמכסה העין וזהו בת עין: אלא הא ברק שחור הא ברק לבן דאמר רבה בר בר חנה כו'. מתרץ הא דת"ר ודתניא איפכא: וסימניך ברקא. כלומר באותו דק לבן שקורין ברקא הוי מום והיינו דק לבן (א): בולט. צף. ברק כמו לברוקתי: חלזון קורין בלעז לימץ: עינב. שיש בעינו כענבה שמנומר עינו כנחש: חלזון זה. היה לו בכור. (ב) שהיה בעינו חלזון והיה מראהו ואמר חלזון זה מום קבוע הוא: ואע"פ שאמרו אין אדם רואה מום לעצמו. שהבכור שלו היה אבל מורה הוא לתלמידים כו'. ובשביל כך קראהו להורות לו כדי שיתירנו לך וזה לאחר שאירע לו מעשה בבכורו הורה שמום קבוע הוא: האי נמי מורה ובא מעיקרא הוה פעם אחרת קודם שאירע לו מעשה הורה שמום קבוע הוא. (האי נמי מורה) ור' מאיר דבר המבלבל את העין לא שנא לבן בשחור ולא שנא שחור בלבן: תרבא דעינא. היינו הלבן שבעין: חורור. אם יש בשחור לבן ואית דאמרי קרום: והמים הקבועים. שעיניו דולפין תדיר הרי זה מום: כל ששהה פ' יום. ולא נתמעט ממה שהיה: ואלו הן המים הקבועין. והיאך בודקין אותו אם אכל עשב לח ויבש של גשמים ושל שדה בית הבעל ששותה מאליה. או אכל לח ויבש של שדה בית השלחין שמשקין אותה. או שאכל יבש של שדה של גשמים ואח"כ אכל הלח ועדיין לא נתרפא אפי' כן אינו מום

מסורת הש"ס

א) ועיינ, ב) לעיל לח., ג) יבמות עז. ודף לח. קדושין ע:, ד) לקמן מ:, ה) [יבמות פ.], ו) [מלת והתניא משולל הבנה וכן לקמן בסמוך ליתא], ז) [בס"א: כגרוגרת], ח) כאן מה"ד מים שעיניו נוטפות מים ואח"כ מה"ד הקבועים צ"ק, ט) שנמצא שם החורור ביום כו' צ"ק, י) בס"א: כגרוגרת, כ) צ"ק, ל) גי' הצ"ק ובתוספתא גרסינן להו חורוור במקום יארוד משמע דהכל אחד וחורוור חשיב לקמן מום קבוע ומיהו כו' כצ"ל, מ) אע"ג דכשנפגם צ"ק, נ) באורייתא צ"ק,

הגהות הב"ח

(א) במשנה של שלחים אכל היבש ואח"כ אכל הלח אינו מום עד שיאכל (הלח ואח"כ היבש) תא"מ ונ"ב ס"א היבש אחר הלח: (ב) גמ' ואלו הן מים הקבועין אכל לח ויבש של בית הבעל ולא לח ויבש של בית השלחין וכו' אין זה מום: (ג) שם איני והא אמר רב אידי בר אבין: (ד) רש"י ד"ה חורוור וכו' שיש כמין טיפין לבנות בעין תרגום לבן חיור הס"ד: (ה) ד"ה ויבש ביבש וכו' שיעברו עליו כל ימי:

גליון הש"ס

גמ' והא אין מומין בלבן. ע' לקמן מ ע"ב תד"ה והא:

לעזי רש"י

מייל"א. כתם בעין.

פיצ"א [פיי"ן]. מספוא.

מוסף רש"י

אם קודם מעשה. שבאת הוראה לידו, **אמרה.** ושנאה לתלמידיו בבית המדרש בשם **רבו** (יבמות עז. וכעי"ז שם צח. וקדושין ע:). **שומעין לו.** בשעת הוראה (יבמות עז.) נאמן לאומרה בשעת מעשה (קדושין שם). **ואם לאו אין שומעין לו.** אינו נאמן להעיד בשם רבו, שמא מחמת מעשה הבא לידו הוא אמר כן (שם וכעי"ז יבמות עז. וצח.) הואיל ודבר חידוש הוא (יבמות צח.). **חורוור.** הן טיפות דקות של לובן הנולדות בעין (שבת עח.). **ג' פעמים בתוך שמונים יום.** בראש פ' ובאמצע פ' ובסוף פ' (יבמות פ.).

רבינו גרשום (המשך)

עד שיאכל היבש של גשמים אחר הלח. שהלח של שדה גשמים. אבל קודם היבש אם בכך לא נתרפא הוי מום קבוע. וישנו ג' חדשים. כלומר בג' חדשים יאכלהו בכל חדש לח ואח"כ יבש: והיכי מצי מוקים מתני' כר' יהודה והאנן תרויהו תנינהו. אבל לח ויבש של גשמים לח ויבש של שלחין כו': חסורי מחסרא מתניתא והכי קתני: והכי תרצה אכל לח ויבש של גשמים הרי זה מום כו'. ואתיא כמתניתין: ואיכא דאמרי ויש לו ג' חדשים. כלומר דישנה לבדיקה זו ג' חדשים: איני דג' חדשים ותו לא. אימא אדר וחצי ניסן לח אלול וחצי אדר יבש דהיינו ג' חדשים ותו לא וקמ"ל אע"ג דאין רצופין: אלול ותשרי יבש. דבההוא זמן הוי יבש תבן וחציר: מיהא ליכא למישמע דדלמא ההיא דקאמר אלול ותשרי יבש כלומר דפירות יבשין דאלול ותשרי מאכילין ליה באדר וניסן: וכמה מאכילין אותו. מן הלח ומן היבש אפי' בגרוגרת מכל אחד דיי לבדיקה:

א) נראה שצ"ל והיינו דק לבן לף כלומר בולט ברקא כמו לברוקתי בשבת ע"ח. ב) אולי דצ"ל שהיה בעינו דק והיה מראהו כחלזון ואמר חלזון זה וכו'.